

मारकशुक्लितः मारकत्वमाह —

सत्यपि स्वैव सम्बन्धे न हन्ति शुभशुक्तिषु ।

हन्ति सत्यसम्बन्धे मारकः पापशुक्तिषु ॥

अन्वयः— स्वैव सम्बन्धे सत्यपि मारकः शुभशुक्तिषु न हन्ति । असम्बन्धे सत्यपि पापशुक्तिषु हन्ति ।

संस्कृत - स्वैव आत्मना सम्बन्धे सत्यपि मारको मारकत्वमाहः शुभशुक्तिषु शुभग्रहान्तर्देशात् न हन्ति न मारयति । सत्यपि असम्बन्धे सम्बन्धान्नावे पापशुक्तिषु पापग्रहान्तर्देशात् हन्ति मारयति । अत्राशयो विद्यते यत् पापग्रहसम्बन्धिषु शुभग्रहस्थान्तर्देशात् सत्यपि न म्रियते, परञ्च तत्र पापग्रहान्तर्देशात् म्रियत इत्यलम् ।

द्वैमद्वयी - मारक ग्रह की महादशा हो, वो सम्बन्ध रहते हुए भी शुभ की अन्तर्देशा में मरण नहीं होता । जबकि पापी ग्रह से मारक ग्रह का सम्बन्धान्नाय में भी मरण होता है, अर्थात् सम्बन्ध रहने पर अवश्य मरण होगा है ।

विमर्षा - मारक ग्रह की महादशा सम्बन्धी शुभ ग्रहों की अन्तर्देशा में भी मारक नहीं होता है । जबकि सम्बन्ध न होने पर भी पापग्रहों की अन्तर्देशा आने पर मारक हो जाता है । जब शुभ ग्रह मृत्पुद्गलक नहीं होता है तो उसके सम्बन्ध पापी महादशा नाथ से हो या न हो, मृत्पुद्गल्य या मृत्पुरुपी कवर होने का तो प्रश्न ही नहीं उठता है । लेकिन श्लोक में कहा गया है कि पापी दशे में उन शुभ ग्रहों का अन्तर आने पर उनके सम्बन्ध-वादे दशानाथ से न हो, वो भी मारक हो जाता है ।

उपशास्त्री

04.09.20

अथ पापीदोषानां शुक्तिविशेषतामाह —

अथान्त मिश्रफलदा भुक्तयो योगकारिणाम् ।

अथान्तपापफलदा भवन्ति तदसंयुजाम् ॥

अन्वयः— पूर्वोक्तं यत् तत् संयुक्तं शुभशुक्तयः मिश्रफलदा भवन्ति । तथा च तदसंयुजाम् योगकारिणं भुक्तयः अथान्तपापफलदा भवन्ति ।

संस्कृत — पूर्वोक्तं यत् तदसंयुक्तं शुभशुक्तयः दशादिपश्य सम्बन्धी शुभग्रहान्तरदशाः, मिश्रफलदा शुभाशुभफलं ददन्ति । तथा च तदसंयुजां तत्सम्बन्ध रहितानां योगकारिणं भुक्तयः अन्तरदशाः अथान्तपापफलदाः अतिशयेन अनिबटफलप्रदाः भवन्ति । अत्राद्यो विद्यते यत् यदि पापग्रहाः विषयप्रेशावटमेवाः तदा तेषां दशायां सम्बन्धरहितशुभग्रहणामन्तरदशाः अतिशयेनानिबटफलप्रदा भवन्ति । तत्र सम्बन्धरहितानां ग्रहाणाम् अन्तरदशाः मिश्रफलदा भवन्ति ।

क्षेमादृष्टी - असम्बन्धी योगकारक के अन्तर में अथान्त पापफल होगा है । ऐसा ही सम्बन्धी योगकारक के अन्तर में पूर्ववत् शुभपापमिश्रफल कुछ शुभाधिक होगा है ।

विमर्श - पाप ग्रह की महादशा में सम्बन्धी शुभ ग्रहों की अन्तरदशा आने पर मिश्रित फल होगा है और असम्बन्धी योगकारक ग्रह की अन्तरदशा आने, वो अथान्त अशुभ फल दारित होगा है ।

1. पापग्रह की महादशा में असम्बन्धी शुभ ग्रह की अन्तरदशा में भी अशुभ फल ही मिलता है, एवं सम्बन्धी शुभग्रह की अन्तरदशा में मिश्रित फल होगा है ।

2. अन्तरदोष योग कारक है और पापी महादशा नाथ से सम्बन्ध रहता है, वो मिश्रित फल ही होगा ।

डॉ० सुखिंदर कुमार

सहा० प्राचार्य (ज्योतिष)

रा०३० सं० महावि० सुखसैना,

पूर्णिमा ।

वस्तुनिष्ठप्रश्नाः

शास्त्री-1, II

04.03.20
3

(1) मेघतः पतितानि मुक्ताफलानि कुत्र गच्छन्ति ?

उत्तरम् - मध्ये देवमौन्यः समपहरन्ति ।

(2) नागाजमुक्ता कुत्र भवन्ति ?

उत्तरम् - फणास्रभागे ।

(3) मेघ वर्षति हर्हरः ?

उत्तरम् - रजतपात्रे मुक्ताफलानि वर्हिस्थापने ।

(4) नागाजमुक्ताफलं किं विद्वानि धारकम् ?

उत्तरम् - विषं नाशयति ।

(5) वंशजं मुक्ताफलं कीदृशं भवति ?

उत्तरम् - कर्पूरवलयम् ।

(6) शङ्खोत्पन्नं मुक्ताफलं भवति -

उत्तरम् - भ्राजियकः ।

(7) मुक्तमणियन्त्रेण माला कतिविधा ?

उत्तरम् - चतुर्दशविधा ।

(8) 'इन्दुच्छन्दं नाम्नी माला कस्य श्रेष्ठं भवति ?

उत्तरम् - देवानाम् ।

(9) 'शकावली नाम अथैर्यसङ्ख्या हस्तप्रमाणा मणिकिप्रमुक्ता' - प
कुत उद्धृतम् ?

उत्तरम् - बृहत्संहितातः ।

(10) कतिभि रत्नैः पद्मरागास्योत्पत्तिर्भवति ?

उत्तरम् - त्रिभिः ।

(11) स्कपलपरिमितस्य पद्मरागास्य मूल्यं कियत् ?

उत्तरम् - षड्विंशतिसहस्राणि ।

(12) अर्द्धपलपरिमितस्य पद्मरागास्य मूल्यं कियत् ?

उत्तरम् - द्वादशसहस्ररुप्यकाणि ।

(13) कर्षकं तुल्यं पद्मरागास्य मूल्यं कियत् ?

उत्तरम् - षट्सहस्राणि ।

(14) अष्टौ मासालुण्यपद्मरागस्य मूल्यं कियत् ?

उत्तरम् - त्रिसहस्राणि ।

(15) चतुर्मासालुण्यस्य पद्मरागस्य मूल्यं भवति ?

उत्तरम् - सहस्रैकम् ।

(16) द्विमासालुण्यपद्मरागस्य मूल्यं भवति ?

उत्तरम् - पञ्चशतं रूप्यकाणि ।

(17) कस्मिन् कार्ये मरुतवाशनं युज्यते ?

उत्तरम् - देवकार्ये ।

(18) कीदृशः दीपः श्रेष्ठकर्म भवति ?

उत्तरम् - मिलितशिवः ।

(19) केन काष्ठेन दन्तधावने लक्ष्मीप्राप्तिः ?

उत्तरम् - शिरीषकाष्ठेन ।

(20) अर्घसिद्धिः केन दन्तधावनेन भवति ?

उत्तरम् - पर्कटीरुक्षकाष्ठेन ।

(21) आयोग्यार्थं केन काष्ठेन दन्तधावनं कर्तव्यम् ?

उत्तरम् - बदरीकाष्ठेन ।

(22) केन काष्ठेन दन्तधावने धनलाभो भवति ?

उत्तरम् - निम्बकाष्ठेन ।

(23) का दिशा मुक्त्युर्गा ?

उत्तरम् - शैशानि दिशा ।

(24) का दिशा श्रेष्ठयुर्गा ?

उत्तरम् - अग्निदिशा ।

डॉ० सुद्विंदर कुमार
सहा० प्राध्याप (ज्योतिष)
रा० उ० सं० महावि० युवसेना,
पूर्णिमा ।